

Europsy

EU godkjenner ikke psykologer

Ole Tunold

generalsekretær i Norsk psykologforening

Det finnes med god grunn ikke noe godkjenningssystem for yrkesutøvelse i psykologi i EU-regi.

Professor Tim Brennan refererer til «EUs godkjenningssystem for yrkesutøvelse i psykologi; EuroPsy» i novemberutgaven av Psykologtidsskriftet (se «Bindestrek til besvær»). Men EU har ikke et godkjenningssystem for yrkesutøvelse i psykologi. EuroPsy er utviklet og forvaltet av EFPA (European Federation of Psychologists' Associations), ikke av EU. Dessuten: EuroPsy er en kvalifikasjonsstandard, ikke et godkjenningssystem.

Man kan spørre seg hvorfor EU ikke har et godkjenningssystem for psykologer, når de har etablert en automatisk godkjenning (automatic recognition) for blant annet leger, tannleger, farmasøyer og sykepleiere. Dette er helseprofesjoner som med få begrensninger kan praktisere yrket sitt innenfor EU og EØS-området. Men hvorfor ikke psykologer?

Regulering av profesjonen

EuroPsy er en kvalifikasjonsstandard, ikke et godkjenningssystem

EU la i 2016 frem resultatet av omfattende gjensidig evaluering (mutual evaluation) av en rekke regulerte profesjoner, blant dem psykologprofesjonen. Formålet med evalueringen var å inspirere medlemslandene til å vurdere om dagens reguleringer var nødvendige, proporsjonale med formålet og ikke-diskriminerende. Blant annet ble klassifikasjonssystemet ISCO (International Standard Classification of Occupations) lagt til grunn. Her figurerer 'psykolog' som en undergruppe av «Social and religious professions». En rekke oppgaver for psykologer ble listet opp, men selvstendig behandlingsansvar nevnes ikke.

Evalueringen viste at adgang til profesjonen var svært forskjellig organisert og regulert i medlemslandene. Utdanningen varierer fra fire til ti år. Noen land regulerer tittel, andre regulerer aktiviteter. Det er få EU-land som ikke har regulering. Luxembourg er ett av disse, og begrunner det med at regulering er unødvendig siden forbrukerne er i stand til å ta informerte valg. Et pussig synspunkt i lys av det norske offentlige helsevesen, men kanskje ikke så pussig hvis ikke psykologene utfører offentlig finansierte tjenester for samfunnet, under personlig ansvar.

Evalueringen gikk i liten grad inn på spørsmålet om de enkelte lands reguleringer henger sammen med organisering av helsevesenet og psykologenes rolle. Om profesjonen er sammenlignbar over landegrensene, avhenger blant annet av hvor utviklet landets helsetjenester er, samfunnets syn på mental helse og sammensetningen av, antallet og rollene til helsepersonell. Grad av psykologens autonomi, behandlingsregimer og organisering av helsetjenestene, ikke minst på kommunalt nivå, spiller også en rolle. Psykologprofesjonen i Europa er langt fra ensartet.

EUs Compass for Action on Mental Health and Well-being (2013) hevder: «Variasjoner i tilgjengeligheten av faglige ressurser viste også påfallende forskjeller, med veldig store, uforklarlige

variasjoner i antall psykiatere og psykologer mellom landene.» Kanskje kan disse forskjellene tilskrives at psykologer har fundamentalt forskjellige roller i Europa. Da blir ikke forskjellene så påfallende.

I Norge er psykolog en helseprofesjon. Psykologene utgjør den desidert største behandlergruppen i psykisk helsevern. De har også selvstendig behandlingsansvar i kommunene og i privat praksis, enten de har spesialistgodkjenning eller ikke. Mange blant publikum – både politikere, universiteter, pasienter og våre medlemmer – tar for gitt at situasjonen er lik også i andre europeiske land. Det er den ikke.

Helsepolitikk er et nasjonalt anliggende som ikke (over)styres av EU. I forarbeidene til EUs kvalifikasjonsdirektiv slås det fast at det er opp til medlemsstatene selv å bestemme hvilken grad av beskyttelse de ønsker for folkehelsen, og hvordan denne beskyttelsesgraden skal oppnås.

EuroPsy

EuroPsy-sertifikatet ble lansert i 2010 etter 20 års utviklingsarbeid. EuroPsy gir eksplisitt ikke tillatelse til å praktisere som psykolog, men dokumenterer at man har minst fem års gjennomgående høyere utdanning i psykologi, pluss ett års veiledet praksis. Sertifikatet gis i fire 'basic'-kategorier: Clinical and Health, Work and Organisational, Educational og samlekategorien 'Other'. I tillegg finnes det to EuroPsy-spesialistsertifikater: ett i psykoterapi og ett i arbeids- og organisasjonspsykologi.

Av EFPAs 39 medlemsland har foreløpig 24 land tatt i bruk EuroPsy. Men bare rundt tre prosent av europeiske psykologer har foreløpig blitt tildelt sertifikatet. Mange av disse fikk sertifikatet basert på overgangsregler, uten å måtte dokumentere at alle kravene var innfridd.

EuroPsy var ellers et kompromiss mellom land som ønsket at sertifikatet skulle baseres på en generalistutdanning (noe som ikke minst gjaldt de nordiske landene), og land som ønsket at sertifikatet skulle reflektere en spesialisert grunnutdanning. Kravet om ett års veiledet praksis kom etter omfattende diskusjon, da veiledet praksis ikke er særlig utbredt i medlemslandene.

Opprinnelig var forventningen til EuroPsy at sertifikatet skulle bidra til økt mobilitet. Men i senere tid har ordningen blitt brukt som en rettesnor for utdanning, særlig i land der denne har vært fragmentert.

Et hovedanliggende for EFPA som organisasjon er å løfte psykologprofesjonens relevans og anerkjennelse i samfunnet. EuroPsy har bidratt til det. Det har også EFPAs modellkode for fagetikk. Et tredje prosjekt har vært å etablere en mal for regulering av profesjonen. Dette arbeidet har vist seg komplisert og tidkrevende og er fortsatt ikke ferdig.

EuroPsy er altså først og fremst en standard til hjelp for de land som ikke har en etablert struktur for psykologiutdanninger. Profesjonsstudiet i Norge er, til forskjell fra de fleste europeiske land, strukturert som et sammenhengende løp med integrert ferdighetstrening og fremfor alt innrettet mot en helt spesifikk profesjonsrolle. For den norske psykologprofesjonen er derfor ikke EuroPsy gullstandarden.